

Yhteenveto Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointituloksista: Koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet muuttuvassa toimintaympäristössä

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimaa tulee vahvistaa ja ylläpitää

Varhaiskasvatuksen systemaattisella ja pitkäjänteisellä kehittämisellä on pyritty vahvistamaan suomalaisen varhaiskasvatuksen laatua ja tavoitteellisuutta sekä nostamaan osallistumisastetta. Kansalliset arviointimme ovat toistuvasti osoittaneet, että varhaiskasvatuksen laadukasta toteutumista haastaa kiireinen arki, riittämättömät resurssit ja kelpoisten työntekijöiden puute (Repo ym. 2018; Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023). Riittämättömät henkilöstöresurssit vaikeuttavat varhaiskasvatuksen tavoitteellisen toiminnan, kuten kiusaamisen vastaisen työn, toteuttamista, täydennyskouluttautumista ja perehdyttämistä (Harkoma ym. 2025). Riittämättömät resurssit haastavat myös esimerkiksi lapsen tuen toteutumista ja inklusiivisen varhaiskasvatuksen periaatteiden toteuttamista päiväkotien arjessa (Kannel ym. 2023). Arviointiemme perusteella tiedämme myös, että huoltajien näkemys varhaiskasvatuksen laadusta ja sen merkityksestä lasten kasvulle ja oppimiselle on yhteydessä siihen, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei (Kuusiholma-Linnamäki & Siippainen 2021).

Ilman ammattitaitoista ja hyvinvoivaa henkilöstöä ei voida turvata jokaisen lapsen oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Laadukkaan toiminnan ja sensitiivisen vuorovaikutuksen lisäksi ammattitaitoinen henkilöstö on edellytys toiminnan monipuoliselle arvioinnille ja kehittämiselle. Henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen riittävästä resursoinnista tulee huolehtia. **Alan veto- ja pitovoimaa on vahvistettava työn houkuttelevuuden, koulutuksen ja pitkäjänteisen kehittämisen avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle tulee tarjota monipuolista täydennyskoulutusta ja mahdollisuuksia kehittää osaamistaan.**

Varhaiskasvatuksen johtaminen liittyy keskeisesti varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoiman parantamiseen. Kansallisten arviointiemme (Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023; Siippainen ym. 2021) perusteella päiväkodin johtajalta vaaditaan tänä päivänä laaja-alaista osaamista, ja työhön kohdistuvat odotukset ovat suuria. Samanaikaisesti johtajien työkokonaisuudet ovat kasvaneet, ja koulutetusta henkilöstöstä on pulaa. Yli 60 prosenttia Karvin kyselyyn vastanneista johtajista oli sitä mieltä, että työhön kohdistuvat odotukset eivät ole tasapainossa käytössä olevien resurssien kanssa, ja 56 prosenttia vastasi, ettei ehdi tehdä työtään työaikansa puitteissa (Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023).

Arviointiemme perusteella monipuoliset työtehtävät ja laajat johtamiskokonaisuudet vaativat päiväkodin johtajalta priorisointikykyä ja vahvaa ammattitaitoa. Johtajalla tulee olla vahva visio lapsen edun mukaisesta, tavoitteellisesta varhaiskasvatustyöstä ja ohjata lapsiryhmien pedagogista työtä erityisesti tilanteissa, joissa ryhmästä puuttuu pedagogiikasta vastaava varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen johtamisessa korostuvat pedagoginen ja didaktinen asiantuntijuus, muutosjohtajuus sekä kyky kehittää toimintakulttuuria. Tämä edellyttää vahvaa koulutusta ja ammatillista osaamista. (Vlasov ym. 2024.) Kasvatustieteen maisterikoulutusta tulee kehittää systemaattisesti, ja kaikkien varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksia tulee kehittää yhteistyössä ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistokoulutuksen kanssa (Karila ym. 2024).

Päiväkodin johtajalla on keskeinen rooli henkilöstön tukemisessa ja varhaiskasvatuksen laadun varmistamisessa. Johtajien johtamiskokonaisuudet ja alaisten määrät eivät saa kasvaa liian suuriksi. Johtajien osaamista sekä perus- ja täydennyskoulutusta tulee kehittää systemaattisesti.

Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksesta tarvitaan lisää arviointitietoa

Tuore kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu osoittaa, että nykyinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kokonaisuus on vaikuttava, ja lasten osallistumisaste on noussut merkittävästi (Sarvimäki ym. 2026). Kokeilu kuitenkin myös osoittaa, kuinka kelpoinen henkilöstö päätyy useammin työskentelemään isompien lasten ryhmissä. Samaan aikaan arviointimme ovat tuoneet esiin puutteita erityisesti alle kolmevuotiaiden pedagogiikassa. Tulosten mukaan leikkipedagogiikkaa, taidekasvatusta, kielellisesti rikasta vuorovaikutusta tai tutkimiseen kannustavaa toimintaa koskevat tavoitteet eivät toteudu kaikilta osin pienten lasten varhaiskasvatuksessa (Repo ym. 2018; Juutinen ym. 2021). **Koska laajat kansalliset kokeilut ovat painottuneet vanhempiin lapsiin, Karvi toteuttaa vuosina 2026–2027 arvioinnin, joka kohdistuu kolmevuotiaiden ja sitä nuorempien lasten varhaiskasvatukseen. Arviointi on ajankohtainen ja merkityksellinen myös siksi, että kaikkein nuorimpien lasten osuus varhaiskasvatukseen osallistuvista on kasvanut viime vuosina.**

Varhaiskasvatuksen systemaattista laadunarviointia tulee jatkaa

Varhaiskasvatuspalveluiden laadun varmistaminen edellyttää systemaattista arviointia ja tiedolla johtamista. Arviointia tulee tehdä monitasoisesti päiväkodin arjessa, kunta- ja organisaatiotasolla sekä kansallisella tasolla. Karvi on kehittänyt varhaiskasvatuksen arviointia ja laadunhallinnan tukea jo kymmenen vuoden ajan. Karvin johdolla on laadittu teoreettinen arviointimalli ja tutkimusperusteiset varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit, jotka pohjautuvat lakiin, opetussuunnitelmaan ja tutkimukseen (Vlasov ym. 2018).

Karvi ylläpitää kansallista Valssi-laadunarviointijärjestelmää, joka mahdollistaa arviointitiedon keruun, raportoinnin ja lakisääteisten tulosten julkaisemisen varhaiskasvatuksessa. Järjestelmä tukee tiedolla johtamista, kehittämissuunnitelmien laatimista ja on integroitavissa organisaation laadunhallintaan.

Henkilöstön rooli arviointitiedon tulkinnassa ja kehittämistoimien suunnittelussa on keskeinen. Käyttäjäpalautteen mukaan Valssi on lisännyt henkilöstön osallisuutta ja sitoutumista (92–97 %) ja auttanut parantamaan varhaiskasvatuksen laatua. Jopa puolet vastaajista kokee Valssin jo luontevaksi osaksi laadunhallintaa (Karvi 2025). Palautteen perusteella Valssi on osoittautunut tehokkaaksi ja helppokäyttöiseksi järjestelmäksi, joka tukee vaikuttavaa, osallistavaa ja tietoon perustuvaa kehittämistyötä (Karvi 2024; 2025).

Karvi on vakiinnuttanut asemansa varhaiskasvatuksen arviointiviranomaisena, ja tämä näkyy Karvia koskevissa sidosryhmäkyselyissä annettuina toistuvina positiivisina arvioina. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvioinnin systemaattinen kehittäminen, laadun monitahoinen määrittely ja digitaalisen arviointijärjestelmän luominen ovat herättäneet kasvavaa kansainvälistä kiinnostusta suomalaista varhaiskasvatuksen arviointia kohtaan.

Varhaiskasvatuksen laadun varmistaminen ja kehittäminen edellyttää monipuolista arviointia. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen systemaattisen laadunarvioinnin ja kansallisen tietopohjan vahvistamista jatketaan myös tulevana vuosina.

Varhaiskasvatuksen lainsäädännön jatkuva muuttaminen haastaa pitkäjänteistä kehittämistä

Varhaiskasvatuksen kenttää on viime vuosina kuormittanut lainsäädännön ja ohjausasiakirjojen toistuva muuttuminen lyhyellä varautumisajalla. Vaikka monet uudistuksista ovat olleet tärkeitä ja perusteltuja, on niiden toimeenpano edellyttänyt järjestäjiltä nopeaa reagointia ja resursseja. Säästöjen sijaan muutokset ovatkin tuottaneet usein lisäkustannuksia sekä paikallisille että meille kansallisille toimijoille. Vaarana on, että lukuisat ja toisinaan ristiriitaiset esitykset vahvistavat mielikuvaa varhaiskasvatuksen hajanaisesta päätöksenteosta, ja lisäävät painetta jo valmiiksi kuormittuneelle kentälle. Purkamalla toiminnan laadukasta toteuttamista tukevia rakenteita tuotetaan varhaiskasvatukseen heikennyksiä, joiden seuraukset voivat ulottua

laajalle. Arviointituloksemme ovat osoittaneet systemaattisesti, että kansallisten uudistusten juurruttaminen osaksi arjen toimintaa on ollut haastavaa, koska ohjausjärjestelmä on ollut jatkuvassa muutoksessa (ks. esim. Repo ym. 2018; 2019; Kannel ym. 2023; Kuusiholma-Linnamäki ym. 2023).

Varhaiskasvatuksen resurssien varmistaminen ja vahvistaminen kertovat yhteiskunnan arvoista ja siitä, miten pienten lasten tarpeet ja oikeudet otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa. **Varhaiskasvatuksen päätöksenteon tulee olla harkittua, ja perustua monipuoliselle tutkimus- ja arviointitiedolle, ennakkoinnille ja kattavalle vaikutusten arvioinnille, jossa huomioidaan taloudellisten vaikutusten lisäksi päätösten vaikutukset lapsiin ja perheisiin. On tärkeää, että yhteiskuntamme kaikkein pienimpien lasten oikeuksista ja tarpeista huolehditaan aktiivisesti.**

Lähteet:

Harkoma, S., Marjanen, J., Junttila, N., Sainio, M., Stoor-Grenner, M. & Tiihonen, M. (2024). [Arviointi kiusaamisen vastaisesta toiminnasta sekä lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 27:2024

Juutinen, J., Siippainen, A., Marjanen, J., Sarkkinen, T., Lundkvist, M., Mykkänen, A., Raitala, M. Rissanen, M-J. & Ruokonen, I. (2021). [Pedagogisia jatkumoa ja ilmaisen iloa! – Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 9:2021.

Kannel, L., Kuusiholma-Linnamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A., & Kulmala, V. (2023). [Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 28:2023.

Karila, K., Rantala, K., Rusi, M., Davidsson, S., Helakari, P., Holsti, E., Keloneva, R., Kytölaakso, K., Malkamäki, L., Valkonen, S., Frisk, T., Mustonen, K., Sarkkinen, T. & Huhtanen, M. (2024). [Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa 2023: Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 7:2024.

Karvi. (2024). [Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja arvioinnin tunnuslukuja: Valssi-laadunarviointijärjestelmän käyttötilasto 2024](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Karvi. (2025). [Valssi-laadunarviointijärjestelmän käyttötilasto 2025 ja Leikki varhaiskasvatuksessa -yhteenveto](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Kuusiholma-Linnamäki, J. & Siippainen, A. (2021). [Yhteenveto viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuskokeilun arvioinnista vuosina 2018–2021](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 12:2021.

Kuusiholma-Linnamäki, J., Sarkkinen, T., Vlasov, J., Fonsén, E., Heikkinen, S., Hjelt, H., Lahtinen, J., Lohi, N., Mäkelä, M., Siippainen, A. (2023). [Päiväkodin johtajan työ:](#)

[Johtamiskokonaisuudet, varajohtamisen rakenteet ja johtajan työhön kohdistuvat odotukset | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 29:2023.

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö A., & Hjelt, H. (2019). [Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#) Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019.

Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Eskelinen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Hjelt, H., & Marjanen, J. (2018). [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 16:2018.

Sarvimäki, M., Holvio, A., Kuusiholma-Linnamäki, J., Sulkanen, M., Alasuutari, M., Harju, K. Harjunen, O., Izadi, R., Kalland, M., Laakso, M-J., Lerkkanen, M-K., Muhonen, H., Ruutiainen, V., Räsänen, P., Salo, A-E., Salo, S., Saranko, L., Suorsa, T., Upadyaya, K. & Villanen, H. (2026). [Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu: Loppuraportti.](#) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:2.

Siippainen, A., Sarkkinen, T., Vlasov, J., Marjanen, J., Fonsén, E., Hjelt, H., Heikkinen, S., Lohi, N., Lahtinen, J. & Mäkelä, M. (2021). ["Yhdessä yritetään tehdä parasta mahdollista varhaiskasvatusta ja laatua jokaisen lapsen päivään" – Varhaiskasvatuksen moninaiset johtamisrakenteet ja johtaminen.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 23:2021.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). [Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018.

Vlasov, J., Sarkkinen, T. & Harkoma, S. 2024. [Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii kestäviä poliittisia päätöksiä.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Policy Brief 1:2024.